

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de vergi politikaları ile kamu kaynaklarının kullanımına ilişkin uygulamalar son yıllarda yoğun biçimde tartışılmakta ve giderek daha sorunlu bir görünüm arz etmektedir. Vakıflara tanınan vergi muafiyetlerinin amacı, kapsamı ve bu muafiyetlerin adalet ilkesine uygunluğu konusunda kamuoyu nezdinde ciddi tereddütler oluşmuştur. Vergi muafiyeti tanınan vakıfların önemli bir bölümünün belirli tarikat yapılanmalarına yakın oluşu, buna karşın yurttaşların temel ihtiyaçlardan kamusal hizmetlere kadar uzanan geniş bir vergi yükü altında bırakılması, söz konusu muafiyet sisteminin hangi ölçütlerle işletildiğinin ve kamu yararı ilkesinin gözetilip gözetilmediğinin incelenmesini zorunlu kılıyor.

Vergi muafiyeti uygulamalarının şeffaflık, denetim ve eşitlik ilkelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin değerlendirilmesi önemlidir. Bu vakıfların mali işleyişi, şirketlerin bu yapıya yönlendirdiği bağış mekanizmaları ve kamu kaynaklarının aktarım biçimlerinin tüm yönleriyle ortaya konulması amacıyla kapsamlı bir araştırma yapılması gereklidir.

Sevilay Çelenk

Diyarbakır Milletvekili

GEREKÇE

Vergi muafiyeti, kamu yararına faaliyet gösteren vakıfların desteklenmesini amaçlayan bir mekanizma olmakla birlikte Türkiye’de uygulamanın kapsamı ve yönelimi giderek kamu yararı amacından uzaklaşmıştır. Vergi muafiyeti tanınan vakıfların önemli bir kısmını doğrudan tarikat bağlantılı kuruluşların oluşturduğu iddiasını doğrulayan somut veriler söz konusudur. 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile 5737 sayılı Vakıflar Kanunu uyarınca vakıflara vergi muafiyeti ile derneklere kamu yararı statüsü tanıma yetkisi Cumhurbaşkanı tarafından kullanılmaktadır.

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı’nın raporuna göre görüşülen sivil toplum kuruluşlarının yüzde 65’i söz konusu statülere bilinçli olarak başvurmadığını ifade etmiştir. Başvuru yapılmamasının başlıca gerekçelerinden biri, değerlendirme sürecinin siyasal etkilerin nüfuzuna açık olduğu yönündeki yaygın kanaat ve deneyimlerdir.

Vakıflara gelir-gider tablolarını veya faaliyet raporlarını kamuoyuyla paylaşma zorunluluğu getirilmemiştir. Şeffaflığın vakıfların kendi tercihine bırakılması, mali bilgilerin büyük ölçüde gizli kalmasına yol açmakta, sınırlı sayıda vakıf tarafından açıklanan veri ise milyonlarca liralık bağış ve gelir toplandığını göstermektedir. Bu kaynakların kimler tarafından aktarıldığı, hangi yöntemlerle sağlandığı ve nasıl kullanıldığına ilişkin ayrıntılı veri bulunmaması kamu denetimini zayıflatmakta ve vergi muafiyeti uygulamasının hesap verebilirliğini ortadan kaldırmaktadır.

Son olarak Cumhurbaşkanı tarafından Erenköy Cemaati'ne bağılı Sami Efendi İlim ve Kültür Yardımlaşma Vakfı'na da vergi muafiyeti tanınmasıyla birlikte muafiyet verilen vakıfların sayısı 341'e ulaşmıştır. Bu sayı, vergi muafiyeti uygulamasının istisnai bir kamu desteğı olmaktan çıkarak sistematik bir kaynak aktarım modeline dönüştüğü yönündeki değerlendirmeleri güçlendirmektedir.

Vergi muafiyeti yalnızca vakıfları değıl, özel sektörü de etkileyen ayrıcalıklı bir mali alan yaratmaktadır. Bu vakıflara yapılan bağışların şirketler tarafından gider gösterilerek vergi matrahının düşürölmesi, kamuya ödenmesi gereken verginin belirli vakıf ve dini yapılara yönlendirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Bunun ötesinde bazı şirketlerin vergi borcu yapılandırması, imar izinleri veya arsa tahsisi gibi taleplerinin belirli vakıflara bağış şartına bağlandığına ilişkin iddialar ciddi bir kaygı oluşturmaktadır. Bu iddialar, kamuya yönelmesi gereken kaynakların çeşitli bağış ilişkileri üzerinden belirli yapılara aktarılması suretiyle çıkar ilişkilerinin tesis edildiğini göstermektedir.

Vakıfların mali faaliyetlerinin uluslararası bir boyuta da uzandığı görölmektedir. Basında yer alan bilgiler doğrultusunda Ensar Vakfı ve TÜRGEV tarafından ABD'de kurulan TURKEN Vakfı'nın 2025 yılının ilk altı ayında lobi faaliyetlerine 48,2 milyon dolar harcadığı, bu kaynağın Ensar Vakfı'ndan 25,3 milyon dolar, TÜRGEV'den ise 22,9 milyon dolar aktarılmasıyla sağlandığı belirtilmektedir. Her iki vakfın da Türkiye'de vergi muafiyeti kapsamında olması, kamu yararı adına tanınan imtiyazların toplumun ihtiyaçları yerine siyasi ve ideolojik amaçlı uluslararası faaliyetlere yöneltildiğı yönünde ciddi bir meşruiyet ve denetim sorunu ortaya çıkarmaktadır.

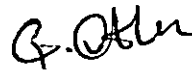
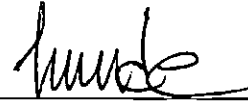
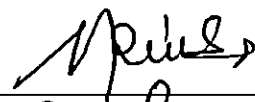
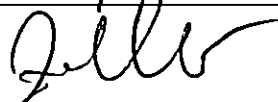
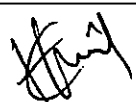
Ayrıca İçişleri Bakanlığı'na bağılı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün "İzin Almadan Yardım Toplama Hakkına Sahip Kuruluşlar" listesine iktidara yakın vakıf ve derneklerin eklenmesi, buna karşın yıllardır mülteciler, kadınlar, çocuklar ve LGBTİ+ alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının başvurularına olumlu yanıt verilmemesi, uygulamada eşitsizlik iddialarını güçlendirmektedir.

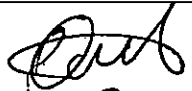
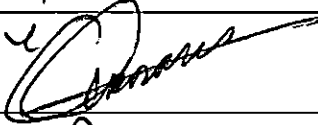
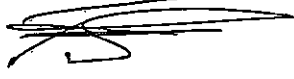
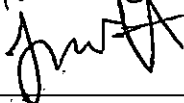
Tüm bu süreç yaşanırken artan bütçe açıklarının büyük ölçüde dolaylı vergilerle kapatılması, özellikle KDV ve ÖTV gibi tüketim üzerinden alınan vergilerin toplumun en yoksul kesimleri üzerinde ağır bir yük oluşturmaya yol açmaktadır. Elektrik ve su gibi zorunlu ihtiyaç kalemlerindeki yüksek vergi yükü de haneler üzerinde doğrudan baskı yaratmaya devam etmektedir.

Vergi muafiyeti ile kamu yararı statüsünün belirlenmesi, siyasi bir makamın takdir yetkisine bırakılmamalıdır. Bu muafiyetin uygunluğu, bağımsız, şeffaf, objektif kriterlerle çalışan ve tüm kuruluşların eşit koşullarda başvurabileceğı özerk bir kurul tarafından tespit edilmelidir. Bu kurulun oluşturulmasında sürecin ilgili tüm paydaşlarının temsil edilmesi sağlanmalıdır.

Vergi muafiyeti uygulamalarının kamu kaynaklarının kullanımına etkileri, vakıflar aracılığıyla belirli dini yapılara aktarılan kaynakların boyutu, şirketlerin bağış yönlendirme pratikleri ve yurttaşların artan vergi yükü bütün yönleriyle değerlendirilmelidir. Kamu yararı adına tanınan imtiyazların gerçek anlamda topluma hizmet edip etmediğinin ortaya çıkarılması amacıyla kapsamlı bir araştırma yapılması zorunludur.

Tüm bu gerekçelerle Anayasa'nın 98. maddesi ile Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104. ve 105. maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılması konusunda gereğinin yapılmasını bilginize sunarız.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	
4	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	
5	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
6	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
7	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKI	BATMAN	
8	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
9	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
10	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	

12	YILMAZ HUN	İĞDIR	
13	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
14	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
15	NEJLA DEMİR	AĞRI	
16	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
17	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	
18	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
19	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	
20	MAHMUT DİNDAR	VAN	